

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o ochronie przyrody”, uznanie za rezerwat przyrody obszarów następuje w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Określa ono jego nazwę, położenie lub przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, cele ochrony oraz rodzaj, typ i podtyp rezerwatu przyrody, a także sprawującego nadzór nad rezerwatem. Równolegle ustawodawca poprzez art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody uczynił utworzenie tej formy ochrony przyrody celem publicznym, zastrzegając w ustępie 2 tego artykułu, że jej utworzenie bez zgody właściciela może nastąpić wyłącznie na gruntach Skarbu Państwa.

Nazwa rezerwatu przyrody pochodzi od tradycyjnej nazwy uroczyska leśnego „Dębczyna”, która widnieje na mapach z początku XIX w. Nazwa Dewajtis nawiązuje do powieści Marii Rodziewiczówny, w której nazwano tak wiekowy, pomnikowy dąb (w rezerwacie jest ich kilka) oraz dla upamiętnienia obecności pisarki Marii Rodziewiczówny, która była właścicielką nieodległego od rezerwatu przyrody folwarku, gdzie mieszkała w latach 1912 – 1918.

Rezerwat „Dębczyna Dewajtis” położony jest około 400 m na południe od miejscowości Rowy. Na zachód od granicy rezerwatu w odległości około 1 km położona jest wieś Wola Rowska. Wschodnia i południowa granica rezerwatu stanowi mozaikę lasów państwowych i prywatnych. Według aktualnego podziału administracyjnego kraju, rezerwat położony jest w granicach administracyjnych województwa mazowieckiego, w powiecie garwolińskim, gminie Łaskarzew, obrębie ewidencyjnym Wola Rowska o numerze 0023. Działka ewidencyjna oznaczona jest numerem 1070. Obszar rezerwatu obejmuje część oddziałów leśnych 277, 278 oraz 279, będących własnością Skarbu Państwa i pozostających pod zarządem Nadleśnictwa Garwolin. Lokalizację projektowanego rezerwatu przedstawia mapa stanowiąca załącznik nr 1 do niniejszego zarządzenia.

Rezerwat przyrody Dębczyna Dewajtis powstaje w ramach ogłoszonej przez Lasy Państwowe inicjatywy utworzenia 100 rezerwatów przyrody dla uczczenia jubileuszu 100-lecia powstania Lasów Państwowych. W skład rezerwatu przyrody wchodzi następujące wydzielienia leśne Nadleśnictwa Garwolin, leśnictwa Izdebn: 277 l, m, n, o, 278 a, b, d, f, h, 279 a, b, c, d, f, g, h, i, k, l, m.

Obszar projektowanego rezerwatu przyrody obejmuje centralną część leśnictwa Izdebn, porośniętą mozaiką zróżnicowanych siedlisk leśnych. W północnej oraz zachodniej części projektowanego rezerwatu występują siedliska wilgotne t.j. las wilgotny (LW), ols (OL) oraz ols jesionowy (OLJ). W południowej i wschodniej części rezerwatu występuje siedlisko boru mieszanego wilgotnego (BMw) oraz boru mieszanego świeżego (BMśw). W centralnej części rezerwatu dominuje siedlisko lasu wilgotnego (LW). Wśród zbiorowisk leśnych przeważają zbiorowiska grądowe (*Tilio-Carpinetum*) – siedlisko Natura 2000 o kodzie 9170, oraz sosnowo – dębowe bory mieszane (*Quercus roboris-Pinetum*). Wzdłuż północnego obniżenia terenu (wąwóz) występuje ols porzeczkowy (*Ribesio nigri-Alnetum*).

Najlepiej wykształcone płaty grodu subkontynentalnego, w podzespole typowym *Tilio-Carpinetum typicum* występują na wyżej położonych fragmentach pododdziałów 277-n i m oraz 278-a. Strukturą i składem gatunkowym zbliżone są do typowych płatów zbiorowisk opisywanych w literaturze. Drzewostan o zwarcu 70-80% buduje w wyższej warstwie dąb szypułkowy z domieszką lipy drobnolistnej, jesionu, brzozy, olszy czarnej i klonu zwyczajnego. Niższa warstwa drzewostanu zdominowana jest przez grab zwyczajny. Warstwa krzewów posiada niewielkie zwarcie (około 20%). Budują ją głównie pojedyncze okazy podrostu wyżej wymienionych drzew oraz leszczyna, trzmielina brodawkowata, jarząb pospolity. Warstwa runa jest dobrze rozwinięta. Szczególnie charakterystyczny jest dla niej aspekt wiosenny, który uwidacznia się porą wiosenną następującymi gatunkami: zawilec gajowy, przylaszczka pospolita, fiołek leśny, kokoryczka wonna, ziarnopłon wiosenny, złoć żółta, miodunka ćma. Poza tym w runie dominują gatunki z klasy *Quercus-Fagetum* m.in. podagrycznik pospolity, perlówka zwisła, gajowiec żółty, kokoryczka wielkokwiatowa. Stałym składnikiem tej warstwy są gatunki charakterystyczne związku *Carpinion betuli*: gwiazdnica wielkokwiatowa i przytulia wonna. Spośród gatunków towarzyszących najczęściej spotykane były: szczawik zajęczy, konwalijka dwulistna i narecznica krótkoostna.

Najbardziej typowe płaty kontynentalnego boru mieszanego (*Quercus roboris-Pinetum*), na obszarze projektowanego rezerwatu, występują we wschodniej i południowo-wschodniej części planowanego rezerwatu. Drzewostan boru mieszanego jest zróżnicowany wysokościowo na 3 warstwy. Główny drzewostan tworzy sosna zwyczajna z domieszką brzozy brodawkowatej i dębów: szypułkowego oraz

bezszypułkowego. W niższych warstwach drzewostanu występują: grab, lipa, klon i dąb czerwony. Warstwę podszytu tworzą przede wszystkim: kruszyna pospolita, jarząg pospolity, jałowiec pospolity. Podszyt rozwinięty jest w różnym stopniu. W runie dominują gatunki charakterystyczne dla klasy *Vaccinio-Piceeta* (borów i borów mieszanych). Dominuje borówka czernica oraz towarzysząca jej borówka brusznicy, które tworzą tło roślinności. Gatunkami domieszkowymi runa są: orlica pospolita, siódmaczek leśny, konwalijka dwulistna, kosmatka owłosiona. W warstwie mszystej najliczniej występuje rokitnik pospolity, gajnik lśniący, miejscami bielotka siwa. W warstwie podszytu miejscami uwidaczniają się gatunki obce, przede wszystkim czeremcha amerykańska i dąb czerwony.

Ols porzeczkowy - *Ribeso nigri-Alnetum*, na obszarze projektowanego rezerwatu występuje w dwóch lokalizacjach: w północnym obniżeniu terenu, ciągnącym się od wschodu na zachód oraz w środkowo-zachodniej części rezerwatu. Drzewostan o zwarcie 70 %, jest zwykle jednopiętrowy i tworzy go wyłącznie olsza czarna z niewielkim udziałem brzozy brodawkowatej, topoli osiki i dębu szypułkowego. Podszyt tworzy kruszyna pospolita, jarząg pospolity, czeremcha zwyczajna oraz olsza czarna. Runo olsu tworzą gatunki charakterystyczne dla klasy *Alnetea glutinose*: turzyca długokłosa, karbieniec pospolity. Poza tym często występują gatunki szuwarowe: kosaciec żółty, turzyca błotna, knieć błotna. Gatunkami towarzyszącymi w olsie mogą być np.: narecznica krótkoostna, turzyca pospolita, pokrzywa zwyczajna oraz wietlica samcza. Runo olsu jest przestrzennie zróżnicowane zależne od wykształconej struktury kępkowo-dolinkowej, która powstaje w wyniku długotrwałej stagnacji wody na powierzchni gruntu. W warstwie mszystej występują: torfowiec błotny, płożomerzyk pokrewny oraz inne gatunki mchów. Najważniejszym zagrożeniem lasów olsowych jest zmiana stosunków wodnych, a zwłaszcza obniżenie poziomu wód gruntowych.

Mimo niewielkiej powierzchni, projektowany rezerwat „Dębczyna Dewajtis” cechuje się znacznym bogactwem florystycznym. Przyczyną tego faktu jest znaczne zróżnicowanie wilgotnościowe i troficzne siedlisk leśnych, zaczynając od południowych siedlisk borowych po siedliska lasowe oraz olsowe. Zgodnie z przestrzennym charakterem rezerwatu przeważają gatunki lasów liściastych z klasy *Querco-Fagetea* i rzędu *Fagetalia sylvaticae*. Liczne są również gatunki borów mieszanych.

Wartością przyrodniczą rezerwatu przyrody Dębczyna Dewajtis, są liczne wysięki i źródła występujące w skarpach doliny cieku bez nazwy, który odwadnia obszar rezerwatu.

Spośród chronionych gatunków roślin odnotowano występowanie widłaka jałowcowatego *Spinulum annotinum*, bagna zwyczajnego *Ledum palustre*, torfowca błotnego *Sphagnum palustre* L oraz kukułki Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*.

Obszar projektowanego rezerwatu przyrody stanowi miejsce bytowania i rozrodu kilkudziesięciu gatunków ptaków, w tym gatunków takich jak: wilga, dzięcioł czarny, myszołów zwyczajny oraz bielik dla którego wokół gniazd została ustalona strefa ochrony ostoi oraz 7 gatunków ssaków: sarna *Capreolus capreolus*, lis *Vulpes vulpes*, dzik *Sus scrofa*, borsuk *Meles meles*, łos *Alces alces*, kuna leśna *Martes martes*, bóbr europejski *Castor fiber*.

Do istniejących zagrożeń jakie występują na terenie planowanego rezerwatu oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie można zaliczyć przede wszystkim presję społeczeństwa. Szczególnie w dniach wolnych od pracy, teren odwiedzany jest przez ludność miejscową a także przyjezdną. W sąsiedztwie rezerwatu istnieją pozostałości po starym młynie, a także rozciąga się malowniczy krajobraz na staw graniczący z projektowanym rezerwatem. Presja społeczeństwa może powodować dla środowiska wiele negatywnych konsekwencji. Najistotniejsze spośród nich to: zaśmiecanie terenu, niszczenie szaty roślinnej, a także płoszenie zwierząt, w tym bielika, który w niedalekiej odległości od granic rezerwatu ma swoje gniazdo.

Do potencjalnych zagrożeń można zaliczyć obniżanie się wód gruntowych w okolicznych stawach rybnych. Poziom wody powierzchniowej w projektowanym rezerwacie jest ściśle związany z poziomem wód w stawach hodowlanych zlokalizowanych przy północno zachodniej granicy rezerwatu.

Podsumowując należy stwierdzić, że rezerwat przyrody Dębczyna Dewajtis jest obiektem przyrodniczo cennym, zasługującym na ochronę w formie rezerwatu przyrody. Świadczą o tym dobrze zachowane, zróżnicowane siedliska leśne występujące na stosunkowo niewielkim obszarze, oraz położenie w granicach Równiny Garwolińskiej, w obrębie której podobne zbiorowiska są rzadko spotykane. Bliskość stawów hodowlanych oraz liczne drzewa w wielu powyżej 90 lat, stwarzają dogodne warunki do bytowania największemu ptakowi drapieżnemu w Polsce – bielikowi, który od 2020 r. wyprowadza lęgi w tym rezerwacie.

Biorąc pod uwagę zdiagnozowane na etapie tworzenia rezerwatu przyrody zagrożenia, wokół tego obiektu przyrodniczego została utworzona otulina zabezpieczająca przyrodę rezerwatu przed negatywnym oddziaływaniem działalności człowieka.

Obszar rezerwatu przyrody obejmuje powierzchnię 37,25 ha, obliczoną w oparciu o poligon opisany współrzędnymi punktów załamania granicy, za pomocą oprogramowania QGIS 3.16.9.

Wyznaczenie otuliny rezerwatu związane jest bezpośrednio z planem ochrony obligatoryjnie sporządzanym dla rezerwatów przyrody. W świetle obowiązującego prawa powinno unikać się uchwalania planu ochrony rezerwatu przyrody bez utworzenia dla niego otuliny. Zgodnie bowiem z art. 13 ust. 3a ustawy o ochronie przyrody projekty aktów prawnych z zakresu zagospodarowania przestrzennego w części dotyczącej rezerwatu przyrody i jego otuliny, wymagają uzgodnienia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska w zakresie ustaleń tych planów, mogących mieć negatywny wpływ na cele ochrony rezerwatu przyrody. Powyższe oznacza, że jedynie uznanie za rezerwat przyrody, bądź wyznaczenie otuliny rezerwatu daje gwarancję kontroli dokonywanych w tym obszarze zmian w dokumentach planistycznych. W celu realnej kontroli nad zagospodarowaniem terenu wokół rezerwatu przyrody, a którego właściwe zagospodarowanie jest kluczowe dla utrzymania jego celu ochrony, należy wyznaczyć otulinę. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie przy definiowaniu zasięgu otuliny uwzględnił zagrożenia zewnętrzne, jakie mogą powstać w stosunku do rezerwatu przyrody Dębczyna Dewajtis. Głównym zagrożeniem są spowodowane przez człowieka zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym mogące doprowadzić do utraty cech charakterystycznych siedlisk przyrodniczych chronionego obiektu.

Projekt zarządzenia została przesłany do zaopiniowania Lasom Państwowym, jako jednostce organizacyjnej sprawującej nadzór nad rezerwatem przyrody. W ramach konsultacji przekazano następujące uwagi.

1. *W § 1 projektu zarządzenia, łączna powierzchnia rezerwatu wynosi 37,25 ha. W dalszej części zarządzenia, w uzasadnieniu powierzchnia rezerwatu opisana jest wartością 35,83 ha. Wg stanu ewidencji Nadleśnictwa Garwolin powierzchnia rezerwatu wynosi 36,14 ha.*

Powierzchnia 37,25 ha rezerwatu przyrody wykazana w zarządzeniu została obliczona zgodnie z wytycznymi Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w oparciu o poligon opisany współrzędnymi punktów załamania granicy.

2. *Różnica powierzchni w ilości 1,11 ha wynika prawdopodobnie z zakwalifikowania linii wysokiego napięcia do obszaru projektowanego rezerwatu, która bezpośrednio przylega do północnej granicy rezerwatu oraz z rozbieżności między powierzchnią wyliczoną na podstawie współrzędnych punktów załamania granicy rezerwatu, obliczoną na podstawie poligonów w programie Qgis a ewidencją Nadleśnictwa Garwolin.*

Rezerwat przyrody jest powoływany do życia z inicjatywy Lasów Państwowych w ramach akcji 100 rezerwatów na stulecie Lasów Państwowych. Jego granica została opracowana na podstawie warstwy SHP przekazanej przez Lasy Państwowe i nie obejmuje wskazanej linii energetycznej.

Projekt zarządzenia został przesłany do zaopiniowania Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska w ramach przeprowadzonej konsultacji pismem z dnia 13 lutego 2025 r. znak DZP-WO.6200.16.2025.AP wskazał następujące uwagi.

Należy uaktualnić publikator ustawy Prawo Geodezyjne i kartograficzne – poprawny zapis to (Dz. U. z 2024 r. poz. 1151 i 1824), a także rozważyć inną skalę dla map poglądowych – obecne mapy poglądowe są nieczytelne.

Poprawiono zarządzenie zgodnie z wniesioną uwagą.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie zasięgnął opinii Regionalnej Rady Ochrony Przyrody w sprawie utworzenia przedmiotowego rezerwatu przyrody.

Projekt zarządzenia został uzgodniony przez Wojewodę Mazowieckiego w trybie art. 56 ust.1 pkt 15 w związku z art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2023 r. oraz z 2024 r. poz. 1907). Wojewoda Mazowiecki uzgadniając projekt zarządzenia wskazał, jako uwagę o charakterze legislacyjnym, że należy przeredagować załączniki do zarządzenia w taki sposób aby zostały one ujęte w jednym załączniku „Załączniki do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia.....2025 r.”. Naniesiono w tym zakresie poprawki do zarządzenia.

Ocena Skutków Regulacji (OSR)

1. Cel wprowadzenia zarządzenia.

Celem wprowadzenia zarządzenia jest uznanie rezerwatu przyrody Dębczyna Dewajtis.

2. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny.

Zarządzenie będzie oddziaływało:

- 1) na Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie;
- 2) na właściciela rezerwatu;
- 3) jako powszechnie obowiązujący akt prawa miejscowego na wszystkie podmioty znajdujące się, lub które znajdują się w zasięgu terytorialnym objętym jego regulacją.

3. Konsultacje.

Projekt zarządzenia, jako akt prawa miejscowego podlega na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2023 r. poz. 190 oraz z 2024 r. poz. 1907) uzgodnieniu z Wojewodą Mazowieckim.

4. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżet jednostek samorządu terytorialnego.

Wejście w życie przedmiotowego zarządzenia nie pociągnie za sobą żadnych dodatkowych skutków finansowych dla jednostek samorządu terytorialnego i budżetu państwa.

5. Wpływ regulacji na rynek pracy.

Zapisy w projekcie zarządzenia nie będą miały wpływu na rynek pracy.

6. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorców, a zwłaszcza mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców oraz na sytuację ekonomiczną i społeczną rodziny, a także osób niepełnosprawnych oraz osób starszych.

Wydanie niniejszego aktu prawnego stanowi sposób realizacji celów ochrony przyrody. Wprowadzenie jego regulacji wyeliminuje wątpliwości i niejasności w odniesieniu do prowadzonej w obiekcie ochrony przyrody, co z kolei usprawni opracowywanie dokumentacji i wydawanie decyzji w prowadzonych w jego materii procedurach uzgodnieniowych. Spodziewać się również można, że przedmiotowy projekt przyczyni się do polepszenia warunków realizacji działań ochrony czynnej w związku z łatwiejszym dostępem do informacji dotyczących przedmiotów i celów podlegających ochronie. Proponowana regulacja nie będzie wywoływać skutków istotnych ze względu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe, a także na osoby starsze i osoby niepełnosprawne. Projektowana regulacja nie wpłynie na proces inwestycyjny z uwagi na fakt, iż nie wprowadza żadnych zmian w zagospodarowaniu terenu.

7. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny.

Projektowana regulacja nie ma wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

8. Ocena pod względem zgodności z prawem Unii Europejskiej.

Regulacja objęta przedmiotowym zarządzeniem nie jest objęta prawem UE.